

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՔԱՆՈՒՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամեն անգամ համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելաւ չէ, ամբողջ 17րդ շրջանի (901 հոկտ. — 902 յուլիս) բաժնորդագրին է 20 ֆր. կանխիկ վճարելի է նաև բաժնորդագրուելի քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2 ֆր. հաշուելով և 1902 յուլիս ամսէն անդին չանցելու պայմանով:

ԺԵ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 42

1902 ՅՈՒՆԻՍ 16
1902 ՅՈՒՆԻՍ 3 (Հ. Տ.)

ՉՈՐԹԱՅԻՆ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Իմացորութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամաւոր միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել հրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կը շարունակուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակայքը 1 սանդղակարժէ 1 գիշարը 2 սանդղակարժէ է:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction: Rue Beaumont, 9.

ԲԱՅՈՒԱԾ Ե
ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
"ԱՐՄԵՆԻԱ"Ի
ԺԸ ՇՐՋԱՆԻՆ
(1902 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1903 ՅՈՒՆԻՍ)

Երկու թիւ միայն մնացած է Արմէնիայի ներկայ 17րդ շրջանի լրանալուն:

18րդ շրջանի բաժնորդագրութիւնը կը սկսի 1902 հոկտեմբերէն և կը տևէ մինչև 1903 յուլիսի վերջը: Ամբողջ 18րդ շրջանի բաժնորդագրին է 20 ֆրանք կԱՆԽԻԿ վճարելի: Կարելի է նաև բաժնորդագրուել քանի ամսի համար որ ուզուի, ամսական 2 ֆրանք հաշուելով:

Անոնք որ ԱՐՄԵՆԻԱԻ ՕԺԱՆԴԱԿ կը գրուին մեր հրատարակած Օժանդակութեան կանոնագրի համեմատ կատարելով իրենց պարտականութիւնը, իրաւունք կունենան, իրենց ստացած 1 օրինակ Արմէնիայէն զատ — որի համար ամբողջ բաժնորդագրին 20 ֆր. պէտք է վճարեն —, քանի՜ անձի համար որ ուզեն, Արմէնիա բերել տալու իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ զրուելով և կէս բաժնորդագնով, այսինքն՝ ամբողջ շրջանին համար 10 ֆր.ով և կամ ամսական 1 ֆր.ով: Յանկացողին կը զրկենք «Արմէնիայի Օժանդակութեան» համար մեր հրատարակած կանոնագրէն:

Բաժնորդագրիները կանխիկ վճարուած մեծ գումարները կը ընծայէ թերթի կանոնաւոր ընթացքին և յայտնի է որ Եւրոպայի և Ամերիկայի մէջ ամեն ազգեր սովորութիւն ունին իրենց ստացած լրագրի բաժնորդագրին կանխիկ զրկելու: անոր համար իրենց լրագրիները ալ կընան կանոնաւոր ընթացք մ'ունենալ:

Անոնք որ կը բարեհաճին նոր ըսկուելիք 18րդ շրջանի ամբողջ բաժնորդագրին 20 ֆր. հասցունել մեզ, ամենէն աչք, միևնույն ատաղիկայ Սեպտեմբերի 10, այդ կերպով մեզ ընծայուած զրուելիս փոխարէն իրաւունք կունենան 2 ֆր. գիրք նուէր ստանալու, որ պէտք է ընտրեն այն գիրքերի մէջէն որոնց ցանկը հրատարակուած է Արմէնիայի 17րդ շրջանի 38, 39 և 40 թիւերին մէջ: Եթէ ընտրուած գիրքը կամ գիրքերը 2 ֆր. են աւելի կարժեն, պէտք է այդ աւելի մասը զրկել բաժնորդագրին հետ: Գիրքերը զրկելու փոստի ծախքը, իրենց նշանակուած գրիներին մէջ հաշուուած լինելով, մեզ կը պատկանի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կ.պօլիս Եւ Հայաստան. — Օրմանեան պատրիարքի հրաժարականը. — Հայերի թիւաքիւն. — Հայեր յԱմերիկա. — Հայեր յԱմերիկա. — Նամակ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն (Բոզիլիսէն). — Տեղական. — Նոր հրատարակութիւններ. — Թիւրքիաէն լուրեր. — Մակեդոնիա. — Արտասահմանի լուրեր. — Ծանուցումներ:

Կ.ՊՈԼԻՍ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Շար. Ժ. Զ. շրջանի 39րդ քուէն)

Կերեկի թէ Տիար Մ. Չերազ այժմ շատ չի յիշեր Արարատեան ընկերութեան՝ սկզբնաւորութեան հանգամանքները քանի որ կընէ թէ այն ընդհանուր ժողովի մէջ ուր ինք առաջարկեց ընկերութեան գործունէութեան վայրը Հայաստան փոխադրել, «ներկայ կը գտնուէր նոր ուրիշ անդամ մը, Տ. Մ. փորթուգալեան»:

Ուստի իրեն յիշեցունելու համար թէ այդ ընկերութեան մէջ նորեկ մը չէի այդ օր, այլ թէ ընկերութեան կազմուելու վիճակին մէջ արգէն անդամակցած և յետոյ իրեն, Տ. Մ. Չերազին, այդ ընկերութեան մասնակցին եւ առաջարկած և այնուհետեւ թիֆլիսեցիք Պրիգոր Արծրունին տեսնելէ և Արարատեան ընկ. գործատեղը Հայաստան փոխադրելու գաղափարն անկէ առնելով Կ.պօլիս վերադառնալէս յետոյ ընդհանուր ժողով գումարած էի (1), հետեւալ հարցումները կուզեմ իրեն:

Եթէ ընկերութեան գործատեղը Հայաստան փոխադրելու որոշում տրուող ընդհանուր ժողովին մէջ Մ. փորթուգալեան ներկայ կը գտնուէր (ս. s. t. a. i. t.) իբրեւ նորեկ անդամ մը, կը խնդրեմ որ ըսէք թէ հապա ո՞վ էր այդ ընդհանուր ժողովի ատենապետը, Գուցէ դուք այժմ մոռցած լինիք որ վերոյիշեալ գաղափարն իմ առաջին անգամ թիֆլիս գնացած միջոցին Արծրունիէն ինձ ներշնչուած և Կ.պօլիս վերադարձիս եւ ալ ձեզ հաղորդած էի որ իբրեւ գործադիր ժողովի ատենապետ առաջարկէիք ընդհ. ժողովին մէջ (քանի որ Արծրունին մե.

(1) Այս կէտեր փորձառէ մանրամասնօրէն պատմուած են արգէն Արմէնիայի Նախորդ (Ժ. Զ.) շրջանի վերջին թիւերին մէջ:

նա՞մ է այժմ որ իր այդ իրաւունք պաշտպանէր և գրաւոր ապացոյցներ չկան այդ կէտի համար, թէ և կողմնակի ապացոյցներ չեն պակսիր և տակաւին կենդանի կան թիֆլիսցիներ և թիֆլիս գտնուող Հայաստանցիներ որոնք այն ժամանակ իմ թիֆլիս երթալ և Արծրունիին հետ այս գործի մասին տեսակցութիւններ ունենալու գիտեն). բայց գոնէ մոռցած չպիտի լինէիք որ ես իբրեւ նորեկ անդամ մը ներկայ չէի գտնուել հոն, այլ ձեր նշանաւոր համարած այդ նիստի առաջնապետն էի ինչպէս կը վկայէ ընդհ. ժողովին ատենագրութիւնը:

Եթէ Մ. փորթուգալեան նորեկ անդամ մ'էր որ այն օր ներկայ կը գտնուէր ընդհ. ժողովին, հապա ո՞վ էր որ Արարատեան ընկերութեան ձեր անդամակցութիւն, ձեր հաւանութիւն ստանալէ յետոյ, առաջարկած էր ընկերութեան ընդհ. ժողովին, որմէ և ընդունուած էր (1):

Ընկերութիւնն այդ ժամանակ դեռ կը բաղկանար 8 անդամներէ որոնց 4-ը կաթողիկէ և 4-ը լուսաւորչական էին: Կաթողիկէ անդամներն՝ որոնք Ռաֆայէլեան վարժարանի աշակերտներէն էին և որոնց համար Չերազ խորին արհամարհանքով կըսէ թէ Արփիարեանէն աւելի անշնան մարգեր էին և այդպէս ալ մնացած են այժմ (2), դեռ

(1) Այս կէտ լուսաբանելու համար, հարկ կը համարեմ յիշեցունել որ Ա. Արփիարեանի և իր դպրոցական ընկերների խմբագրած սկզբնական կանոնագրին համեմատ, մէկը Արարատեան ընկերութեան անդամակցելու համար պէտք էր որ ընկերութեան անդամներէ մին զայն առաջարկէր ընդհ. ժողովին, որմէ միաձայն հաւանութեամբ ընդունուելէն յետոյ կը հրաւիրուէր ժողովի:

(2) Արարատեանի հիմնադիրներէն այդ չորս կաթողիկէ Հայեր հետեւեալներն էին. Տիարներ Զարեհ Շիւմանեան (Մերենցի եղբորորդին), Պետրոս և Յովսէփ Վասիլեան եղբայրներ. այդ 3-էն զատ՝ որոնք Արփիարեանի դասակիցները եղած էին վեհապետիկ մէջ, նաև Տիար Բաժանուէլ Նսայեան, Նախկին աշակերտ Մուրատ Ռաֆայէլեան վարժարանի:

Շատ վաղուց է որ այդ անձերի հետ յարաբերութիւն ունենալէ դադարած եմ այլևս, նոյն իսկ թիւրքիա գտնուած վերջին ժամանակներս. և տարակոյս չունիմ թէ ատենք, թէ և երբեմն կրթական գործունէութեան առթով ինձ համակիր եղած, այժմ ինձ բոլորովին հակառակ են քաղաքական կարծիքներս և ներկայ

յարաբերութիւն չունեն այդ ժամանակ Տ. Մ. Չերազի հետ: Անոնց և լուսաւորչական Հայերին միջև Արարատեանի համար միութեան գիծ մը եղած էր Ա. Արփիարեան, որ թէ և անձամբ չէր ճանչիր, բայց իւրոյ ճանչցած էր զիս իբրեւ խմբագիր Ասիա լրագրին և ինձ հետ տեսակցելով հաւանութիւնս ստանալէ յետոյ, իր ընկերների ներկայացուցած էր զիս, ինք Արփիարեան այդ ժամանակ խաղեալ խանի մէջ սեղանաւորական տան մը գործերը կը վարէր և պատահութիւն ունեցած էր ուրիշ լուսաւորչական Հայ մ'ալ, Տիար Յովհաննէս Եւլալեան, որ խաղեալ խանի մօտ խանութի մը մէջ սեղանաւորութեամբ կը զբաղէր, ընկերութեան մէջ մտցունելու: Արփիարեան զիտէր որ Ասիայի խմբագրութեան մէջ կը գտնուէր Տ. Մ. Չերազի հետ. ուստի ինձ թելադրեց որ անոր գիւմէմ և իր հաւանութիւն ստանալէ յետոյ իր անդամակցութիւն առաջարկուի ընկերութեան ալ: Ես ալ կատարեցի: Հիմա որ Մ. Չերազ ելեր կը հրատարակէ թէ Արարատեան ընկերութեան բուն հիմնադիր (vrai fondateur) ինք եղած է որովհետեւ ինք ընկերութեան մէջ մտնելով նոր կազմակերպութիւն մը տուած է եղբւր անոր և թէ առանց իր միջամտութեան Արարատեան ընկերութիւնն իր գործ Կ. պօլիս մէջ պիտի շարունակէ եղբւր ևս ինք, հարկ տեսնելէ, իմ թիֆլիս երթալու և Արարատեան ընկ. յիշեալ կազմակերպութեան գաղափարն անմահ Գրիգոր Արծրունիէն ինձ առաջարկուած լինելու փաստը տկարացունելու համար, զիս իբրեւ մի նորեկ անդամ ներկայացունել յիշեալ ընդհ. ժողովին օրը:

Գործունէութեան առթով, ինչպէս թիւրքիարեան շատ մը հին բարեկամներ ալ, բայց այդ արգելք մը չլինի ինձ հոս խոստովանելու թէ Չերազին արհամարհական չեղած մը ներկայացուցած այդ երիտասարդներ մեծ ծառայութիւններ մատուցին Արարատեան ընկերութեան և երբ կը յիշեմ Հայաստանի կրթական գործին համար այն ժամանակ ատենց ըրած եռանդուն ջանքերն և անձնագործ աշխատանքները, չեմ կրնար իրենց այդ ազգասիրական վարմունքի մասին հիացումս չյայտարարել, չնայելով որ այժմ հաւանօրէն ինձի հակակիր դարձած կը լինին:

Աւստի կը հարցնեմ թէ քանի որ
Ռաֆայէլեան վարժարանի աշակերտ-
ներն իրեն անձանթ անձեր էին և
լուսաւորչական հայերէն ալ՝ որոնց
թիւը իրմով 4ի պիտի բարձրանար,
Արփիարեան և Երլորդեան իրեն հետ
մօտիկ յարաբերութեան մէջ չէին,
ո՞վ եղաւ իր հաւանութիւն առնելով
ընկերութեան հաղորդողը, եթէ Մ.
Փորթուզաբեանը չէր և ձեր յիշած
ընդհ. ժողովի օրն իբրեւ մի նոր ան-
դամ հաներկայ կը գտնուէր նա:

Կը յուսամ թէ այս վերլուծումներ
կը բաւեն Տ. Մ. Չերազին իր կորու-
սած ճշմարտութեան թելը նորէն
ձեռք անցունելով շարունակելու Արա-
րատեան ընկերութեան կազմակեր-
պութեան և անոր գործունէութեան
պատմութիւնը եթէ երբէք կը սիրէ
իր սխալներ ճանչել և պատմական
ճշմարտութիւնները յամառութեամբ
չզոհել իր անձնական գովեստներէ:

Փութանք ըսելու որ ինչպէս ուրիշ
գործերի նոյնպէս և Արարատեան ըն-
կերութեան մէջ Տ. Մ. Չերազին աշ-
խատանքներ մենք ալ գիտենք ու կը
քննահատենք, և թերեւս ուրիշներէ ալ
աւելի. բայց յաւային այն է որ ինք
Տ. Մ. Չերազ չափազանց նշանակու-
թիւն մը իրեն տալ կուզէ ամէն բանի
մէջ, ուրիշների գործունէութեան վը-
րայ արհամարհող աչքով մը նայելով
և կարծես թէ ուրիշ գործիչների ա-
նուններ ալ իր անունի հետ մէկտեղ
հրապարակել վրայ յիշուիլը, նոյն իսկ
եթէ Գրիգոր Արծրունիի մը անունը
լինի այդ, իրեն անտանելի բան մը կը
դառնայ, որոգուի իրեն մէջ տեսակ
մը նախանձ որ ինք հայկական և
խաւճ անուանած էր երբ Տ. Ա. Չո-
պանեանի վրայ նշմարել կարծեր էր
այդպիսի բան մը որ ուրիշներ ալ իրեն
վրայ կը տեսնեն:

Այդպիսի նախանձի մ'արգիւնք չէ՞
նաև երբ Արարատեան ընկերութեան
ղարգացման գործին մէջ Տ. Ա. Ար-
փիարեանի ունեցած գործունէու-
թիւնը զէրօյի հաւասար կը ներկա-
յացուէ, ամէն լաւ բաներ իրեն միայն
վերագրելով, Արփիարի գործերէն
կը յիշէ միայն զրամական զեղծումներ,
որոնց մասին մօտէն տեղեկութիւններ
չունիմ ես որովհետեւ այդ ժամանակ-
ներն ոչ թէ Կ.պօլսի ալ Հայաստան կը
քանուկ և չլիտեմ թէ ո՞րչափ ըս-
տոյգ են իր այդ զրամներ ալ և ի՞նչ
հանգամանքների մէջ կատարուած
եղելութիւններ են. բայց ընդհանուր
առմամբ խօսելով, Արարատեան ըն-
կերութեան յառաջդիմութեան և գան-
ձային հարստութեանը մեծ ոյժ տը-
ւած է Արփիարեան, չարաչար աշխա-
տանքներ և գոհողութիւններ յանձն
առնելով և մէն կողմ կը գրէր, կը
վազէր, կաշխատէր. նոյն իսկ կիրակի
օրեր, երբ իրեն հասակակից ուրիշ
երկրորդականներ վափօրի ափերը
զուարճութեան կերթային կամ ուրիշ
զբօսանքներով ժամանակ կանցունէին,
ինք Արփիարեան, Չերազէն արհա-
մարհուած իր դասակիցների հետ մէկ-
տեղ տան մէջ փակուած, Արարատեան
ընկերութեան յառաջդիմութեան մա-
սին խնդր ու միտք կը յղենցունէր,

ճրագիրներ կը կազմէր և ալ աշխա-
տանք կընէր, Ատոնք մօտէն գիտեմ և
աչքովս տեսած եմ. թէ այդ աշխա-
տանքներ պարագայ և ապագային չեն
մնացած, ատոր մէկ ապացոյցն ալ
այս է որ երբ 3 ընկերութիւնները
միանալով 1880ին կազմեցին «Հայոց
Միացեալ ընկերութիւն»-ը, Կիլիկեան
ընկերութիւնը՝ որի համար Չերազ
պարծանքով կը գրէ թէ ինք հիմնա-
դրած էր և թէ այդ ընկերութիւն ա-
ւելի խելացի անձերէ կազմուած էր,
42.243 զ. միայնկըցաւ բերել միացման
անուակին մինչ Արարատեան ընկերու-
թիւնը 330.688 զ. կը բերէր: (1)

Արարատեան ընկերութեան թէ՛
դրամական և թէ՛ գործունէութեան յա-
ռաջդիմութեան տեսակետներով Ար-
փիարեանի մատուցած ծառայութիւն-
ներն այնչափ անուանալի են, որ չեմ
կրնար չխոստովանիլ, թէ եւ, իբրեւ իր
մէկնալի խմբագիր, հակառակ եմ
Արփիարեանին իբրեւ Հնչակեան վա-
րիշներէ մին ունեցած գործունէու-
թեան: Այդ հակառակութեան պատ-
ճառով չեմ կարող խեղաթիւրել պատ-
մական ճշմարտութիւնը և Չերազին
հետ միաձայնելով դատապարտել Ար-
փիարեանի ազգօգուտ աշխատանքներն
ալ որոնք անմոռանալի են:

(Շարունակելի)
Մ. ֆ.

ՕՐՄԱՆԱՆ ՊԱՏՐԱՐՔԻ ՀՐԱՎԱՐԱԿԱՆԸ

Օրմանեան Ս. Պատրիարքն իր հը-
րաժարագիրը դրկեր է Բ. Գուռը, բո-
ղոքելով որ իր հօտի պաշտպանու-
թեան համար զրկած քաղցրիկներն
գոհացում չտրուիր և ալեւալ ինչոր-
նեք երեսի վրայ մնացած են առանց
կարգադրուելու: Բ. Գուռը մերժած է
հրաժարականը և յատկապէս պաշ-
տենայ մը զրկելով Պատրիարքին մօտ,
յորդորեր է շարունակել պաշտօնը,
խոստանալով որ ի մօտոյ յանձնաժողով
մը պիտի կազմուի Պատրիարքին խն-
դիրները նկատի առնելով դանիք
կարգադրելու պաշտօնով:

Ս. Պատրիարքը կը պիտի տակաւին
իր հրաժարականի վրայ և իր անձնա-
կան տունը քաշուած, չերթար Պատ-
րիարքարան և չնախագահեր վարչա-
կան ժողովներին:

Կ.պօլսի լրագիրներին արգիւրուած
է ունէ բան գրել Ս. Պատրիարքի հը-
րաժարման մասին. ուստի ստիպուած
են հրատարակել թէ Պատրիարքը
հիւանդ է և այդ պատճառով Բէրաշէն
ընկեր Պատրիարքարան:

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻԻՐԻԻԻ

Տիար Միքայէլ Յակոբեան 1000
օսմ. ոսկի (23.000 ֆր.) նուիրեր է
Սամաթիաի եկեղեցիի հողին վրայ
խանութներ շինելու համար, պայմա-
նով որ անոնց եկամուտը բաշխուի
հաւասարապէս Սամաթիա թաղի Ս.
Գէորգ եկեղեցիին, Սահակեան վար-
չութեան:

(1) Տեսնել «Հայոց Միացեալ ընկերու-
թիւն»-ի Ա տեղեկագիրը, հաշուետա-
րակ թիւ 9:

ժարանին և Աղքատախնամին:

— Կիլիկիաի կաթողիկոսական ըն-
տրութիւնը պիտի կատարուի Ատա-
նաի մէջ, սեպտ. 19/2 հոկտ. հինգ-
շաբթի օր. Պատրիարքարանի կողմէն
ընտրական գործողութիւններին նա-
խագահելու համար պատուիրակ նշա-
նակուած Տ. Մովսէս Եպ. Կէօմրիւք-
եան, Պատրիարքարանի հրահանգ-
ները և 50 ոսկի ալ ճանապարհածախք
ստանալով օգոստ. 1/14ին Կ.պօլսէն
ճանաչ կենէ Կիլիկիա երթալու հա-
մար:

— Տիգրանակերտի մէջ մի քանի
անձեր եկեղեցիէն ներս մտնելով Ս.
Հաղորդութիւնը յափշտակած և ճա-
շկած լինելու լուր մը հաղորդուած
էր Կ.պօլսի լրագիրներին և կրօնական
ժողովն ալ վրդովուած հեռագրեր էր
Տիգրանակերտի առաջնորդին թէ ըս-
տոյգ է այդ լուր և թէ ի՞նչ տնօր-
նութիւն եղած է այդ սրբապաշտութիւն
ընողների համար:

Առաջնորդարանէն Պատրիարքա-
րան հասած տեղեկագիրը մը կը յայտ-
նէ թէ քննութեամբ հասկցուած է որ
թշնամական կիրքի արդիւնք է այդ
տարածուած լուր, վարժարանների
հոգաբարձութեան մի քանի անդամ-
ների մասին ժողովուրդի միտքը պըղ-
տորելու նպատակով յերկրուած:

ՀԱՅԵՐ ԹԱՆԳԻԻԱ

Մանչեսթրի Տ. Թորոս քահանայ
ջուղայեցին որ իր հրաժարեցուման
առթիւ եկեղեցիին հոգաբարձութե-
նէն քննարկ հատուցում պահանջած և
զիմած էր անդիական դատաւանին,
վեհ. կաթողիկոսէն Եւրոպայի առաջ-
նորդ Տ. Գէորգ Եպիսկոպոսի միջոցով
իրեն եկած հրամանագրին համեմատ
հրաժարեր է դատաւարութենէն և
իր ծննդավայր հայրենիքը՝ Պարսկաս-
տան պիտի երթայ ուր կը յուսայ որ
աւելի պիտի գնահատուի և եզտակար
դառնայ իր պաշտօնավարութիւն:

Մանչեսթրի Հոգաբարձութիւնը,
Տ. Թորոս քահանային իր դատաւա-
րութենէ հրաժարելուն փոխարէն,
համաձայնել է գումար մը նուիրել
անոր, ճանապարհածախքի և իր հը-
րաժարման առթիւ ունենալիք նիւ-
թական քննարկի իբրեւ թել միացում
մը:

ՀԱՅԵՐ ԹԱՄԵՐԻԿԱ

Թայանի է որ Ամերիկայի համար
յատկապէս Առաջնորդութիւն մը
հաստատուելով, այդ երկիր ալ էլ-
միածնի թեմին վիճակներէ մին ե-
ղած է, որին վրայ առաջին եպիսկոպոս
ձեռնադրուած է Գեր. Տ. Թովսէփ
Սարաճեան: Պէտք էր որ էլ միածնի
այդ նորակազմ վիճակ որոշ և
կարգաւորեալ կազմակերպութիւն մը
ստանար որ կարելի եղածին չափ հա-
մապատասխանէր թէ՛ էլ միածնի ա-
թոռին հետ կապուած վիճակների
յարաբերական սովորութիւններին,
թէ՛ թիւրքիաի մէջ ընդունուած մեր
եկեղեցական վարչական կարգակա-

նոններին քանի որ Ամերիկայի հո-
գադութիւնը գրէ թէ ամբողջովին թիւ-
քիացի Հայերէ կը բաղկանայ և թիւ-
նոյն իսկ Ամերիկայի սովորութիւններին
պահանջներին, և իբր հայաստանեայ
եկեղեցիի զաւակ այնտեղ ապրելու
համար մեր ազգակիցների ունեցա-
լէտքերին:

Կազմակերպութեան այդ կնճռո-
ղութեան գործը գլուխ հանելու նա-
խաձեռնութիւնը վիճակուած էր Գեր.
Սարաճեանին, իբրեւ Ամերիկայի առա-
ջին եպիսկոպոսի, որ արդէն իր թեմ
մէջ զանազան տեղեր եկեղեցիներ հա-
տատած, եկեղեցական հոգաբարձու-
թիւններ ընտրել տուած էր և այլն.
Այժմ ևս յաջողութեամբ իր վիճակին
կազմակերպութեան յատուկ Սահմա-
նագրութիւն մը խմբագրել տալ
էր եպիսկոպոսական ժողովի մը միջոցով
որով ժողովուրդին իր հովիւներէ և
հոգաբարձութիւնների հետ ունեցած
փոխադարձ յարաբերութիւնները
որոշ կերպով պիտի օրինադրուին,
ամեն մարդ ճշդիւ պիտի ճանչնայ իր
իրաւունք ու պարտքը և Ամերիկայի
վիճակային գործերն ալ կանոնաւոր
կազմակերպութիւն մը ստացած պիտի
լինին:

Ամերիկայի մէջ Հայաստանեայց եկե-
ղեցիին պատկանող Հայերի այդ Սահ-
մանագրութիւնը զրկուերէ էլ միածնի
վեհ. կաթողիկոսի վաւերացման են,
թարկուելու համար:

Տեսած չլինելով այդ Սահմանա-
րութեան պատճէնը, անոր յարմարու-
թիւնների կամ թերութիւնների (եթե
ունի) մասին բան մը չենք կրնար ըս-
լալ մէն. բայց սա անուանալի է որ
Սարաճեան Սրբազան մեծ գործ մը
կատարած եղաւ Ամերիկայի Հայերի
համար վիճակային Սահմանագրութիւն
մը հաստատելով հոն, որ եթէ նոյն իս-
տակաւին սրբագրելի կէտեր ալ ունե-
ցած լինի իրեն մէջ (և աշխարհի վրայ
նոյն է այն վարչական Սահմանագրու-
թիւն որ բոլորովին անթերի և անոր-
բագրելի լինի, մանաւանդ ի սկզբան,
և հետզհետէ օրինաւորապէս վերա-
քննուելով դէպի կատարելութիւն չը-
գիմէ), սահմանագրական վարչութեան
մը սկզբունքը մեր ամերիկայեան հո-
գադութիւն մէջ գրաւորապէս և օրի-
նաւորապէս մտցուցած լինելուն հա-
մար՝ մեծապէս շնորհաւորութեան
արժանի է:

Կը ժաղթենք որ Եւրոպայի նորա-
հաստատ առաջնորդական վիճակն ալ
չուտով նոյն բաղդին արժանանար:

ՆԱՄԱԿ

ԱՄԵՐԻԿԱԻ ՄԻԱՅԵԱԼ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԵՆ

Բրովիտէնս, 1 յուլիս 1903
Թունիս 22ի կիրակի օր այստեղ
կատարուեցաւ 1896ին վաւարա-
կանի մէջ նահատակուած վաւարա-
կանցիների համար հոգեհանգստի
պաշտօն մը և երեկոյին ալ սգահա-
դէս մը: Բրովիտէնսէն և շրջակայնէ-
րէն մեծ բազմութիւն փութացած էր
իր ներկայութեամբ պատուել նահա-
տակների յիշատակը: Ճիշդ ժողովու-
րահին հակառակ պատրաստուած էր

պատկերները որին վրայ դրուած էր
անմահ Աւետիսեանի պատկերը սեւերի
մէջ և իր շուրջը շարուած էին իրական
ծաղիկներէ բաղադրուած պսակներ, Ա.
մերկի կանադան քաղաքները զըտ-
նուող վասպուրականցիներին կողմէն
զրկուած, ինչպէս լինէն, վճարելով
ունէն, Չլսին, Սէնթըրըլ Զօրէն ևն. :
Այստեղի Հնչակեան և Դաշնակցական
մանաճիղներն ալ փոխուած էին մի
մի ծաղիկապակ դնել սգաւորներին
վրայ, ազնիւ Նահատակներին յարգան-
քի համար :

Հանդէսին կը նախագահէր Գեր-
Առաքելոց Սարգեան Սրբազան :
Երեսնան Արժ. Ա. Վեհունի և Մաշ-
տոյ փափագեան վարդապետներն,
որոնք դրուատելով Նահատակներին
ազնիւ գործունէութիւնը, յորդորե-
ցին հետեւի նուազաւորին Տր. Եւս-
պագեան յորդորեց ժողովրդին որ
այս օտար և հեռաւոր երկրի մէջ ջա-
նանք պահպանել մեր ազգային գո-
յութիւն, մեր հայերէն լեզուն : Խիստ
կերպով ձաղկեց այն ծնողներ որոնք
իրենց զաւակներին, փոխանակ հայե-
րէն սովորեցնելու, նոյն իսկ կարգի-
ւին հայերէն խօսիլը որպէսզի ըստ
Ամերիկացիներ լինին ... :

Հանդէսին կատենապետէր Պ. Խ.
Խաչեան, որ համառօտ կերպով բա-
ցատրեց հանդէսին նպատակը :

Վասպուրականցի երգիչ խումբը և
հայ նուագաժողով խումբը մերթ ընդ
մերթ իրենց երգերով և եղանակնե-
րով հանդէսին մեծ փայլ մը կուտա-
յին :

Սարգեան Սրբազան ամենէն վեր-
ջին խօսողն եղաւ : Մեծ համակրու-
թեամբ խօսեցաւ վասպուրականցի-
ների այն չըմանակին վրայ որին ինք
հանգիւստ էր իր Գարակաստան զըտ-
նուած ժամանակը : Մասնաւորապէս
խօսեցաւ Աւետիսեանի վրայ որի ու-
նեցած անկեղծութիւնը և զոհաբե-
րութիւնը, կարողութիւնն ու արժա-
նիքը նկարագրեց և ցոյց տուաւ թէ
որչափ մեծ կորուստ մ'էր այդ հա-
մես գործիչի մահն այսպիսի ժամա-
նակներին մէջ, երբ ամեն կողմ, աշ-
խարհի ամեն ծայրեր լեցուած են մեծ
թուով պոռտախօսներ որոնք կը
լանան մեծագործներ հաշակուիլ,
թէ և նոյն իսկ ամենատարրական պու-
տածանալութեան մէջ թերացած են :
Հանդիսականներն ազնիւ տպաւորու-
թեան տակ մեկնեցան :

Կէսօրուայ հոգեհանգիստի պաշտօնը
կատարեց Արժ. Մաշտոց վարդ. որ
քորով մ'ալ խօսեցաւ : Իր քարոզի
մէջ բացառեց թէ ամեն մարդ, եթէ
կուզէր իրօք խաղաղութեան և հան-
դիսի մէջ ապրի և գիտնայ աստուծոյ
յարգը, պէտք է որ կռիւի և նեղու-
թեան բովէն անցնի. մեծ և ազնիւ
նպատակներ յաջողութեան համար
զոհաբերութիւն պէտք է :

վաճառականական ընդարձակ յարա-
բերութիւններով և Մարտիլի պարս-
կական հիւպատոսի պաշտօնովը ամէն-
քէն յարգուած հանրածանօթ և ազ-
դեցիկ անձնաւորութիւն մ'է Մար-
տիլի մէջ, քիչ ատենէն ազգականա-
կան կապերով կը կապուի Ալեքսանդ-
րիաքան (Եգիպտոս) նշանաւոր գեր-
պատաններէ մէկին հետ : Օրիորդ
Յիւրանա Միրզայեանցի Տիար Շարլ
Անտէրսոն (Monsieur Charles H. Ander-
son) հետ ամուսնութեան հանգէսը
կը կատարուի առաջիկայ սեպտ. 3ին և
այդ առթիւ արտասովոր շքեղութիւն
մը կը ստանան Մարտիլի մէջ Միր-
զայեանց գերդաստանի ամարանոցը
(Villa « La Gauloise » — Saint-Tronc) և
Ալեքսանդրիաի մէջ Անտէրսոն գեր-
դաստանի ամարանոցը (Villa « Champ-
vent » — Moharrem Bey).

Օր. Յիւրանա Միրզայեանց, ինչպէս
բոլոր Միրզայեանց օրիորդները,
խնամալ գաստիարակութիւն մը
ստացած է Մարտիլի օրիորդական
Լիսէին մէջ և ուրիշ ուսումներէ զատ,
Փրանսերէն և անգլիերէն լեզուները
քաջ գիտէ Ֆրանսուէի և Անգլուէի
մը պէս :

Մեր ջերմագին շնորհաւորութիւն-
ներ և բարեմաղթութիւններ այդ ա-
մուսնութեան առթիւ :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք
հետեւեալները .

ԲԱՆԱՍԻՐ գրական և գիտական
ամսագրերի Գ. հատորի 6 թիւը (յու-
նիս) : « Բանասէր » թարգման գիրքն է
15 ֆր. : Հասցէն՝
Basmadjian
112, Bd. Rochechouart PARIS

ՀԱՄԱԼՍՍԱՐԱՆ գիտական և գրա-
կան ամսագրերի Բ շրջանի 7 թիւը
(յունիս) : « Համալսարան » թարգման
բաժնեգիրքն է 10 ֆր. և վեցամսեայն
(6 թիւ) 6 ֆր. : Հասցէն՝
Missac Boghdassarian
4, rue Ortolan PARIS(5)

ԴՈՒԹԱՆ հոգաբարձական, գիտա-
կան և արուեստական հանդէսի Բ
հատորի 9 թիւը : « Գութան » թարգման
հետեւեալները կը կարդաւ ժամանա-
կին պիտի հրատարակուի և եթէ քա-
ջալիք գտնէ, պիտի ձեռնարկէ նաև
հոգաբարձական ուրիշ օգտաւէտ հրա-
տարակութիւններ ալ ընելու : « Գու-
թան » թարգման (12 թիւ) բաժնոր-
դագիրն է 12 ֆր., Ամերիկայի համար
3 ԵՄ. : Հասցէն՝
K. Médzadourian
23, rue de la Collégiale PARIS

ԱՐՏԵՄԻՍ ընտանեկան և գրա-
կան ամսագրերի Ա հատորի 4րդ
թիւը (3րդը մեղ չէ հասած) : « Բա-
նասէր » թարգման հայ կանանց օրգանն
եղող « Արտէմիս » թարգման բաժնոր-
դագիրն է 12 ֆր. : Հասցէն՝
Rédaction de la Revue des Femmes
Arméniennes « Artémis »
Poste Restante
(Egypte) CAIRE

ՊԱՏԱՆԻ ամսագրերի 7րդ թիւը
(յունիս) : « Պատանի » թարգման բաժ-
նեգիրքն է 3 ֆր. (Անգլիա 2½ շիւ. և

Ամերիկա 60 սէնդ) : Հասցէն՝
Rédaction du « Badany »
Chigwell, Essex
(England) LONDON

* * *

Գ Ե Ղ Ո Ւ Ն Ի

Սոյն պատկերազարդ հայագիրքի
Ա հատորի 4, 5 և 6 միացած թիւերը
ստացած ենք շնորհակալութեամբ :
Սկիզբը դրուած է վեհ. Խորհման
Հայրիկի մէկ ոտանաւոր բանաստեղ-
ծութիւնը, իրեն յատուկ ոճով զը-
նուած և որբերի հայր « Ողբացեալ
Չանչեանի յիշատակին » նուիրուած :
Բաժնի գրական գործունէութեան
վրայ ուսումնասիրութիւն մը հրատա-
րակուած է Հերպետ ստորագրու-
թեամբ : Ատրպիտ իր յիշողութիւն-
ներէն քանի մը տեղեկութիւններ քա-
ղած բերած է կարա. Մուրզանի վե-
րաբերեալ : Ատոր կը յաջորդեն ան-
մահ Հ. Ղ. Ալիշանի հանգստին առթիւ
գրուած ճառեր, բանաստեղծութիւն-
ներ, զեկուցումներ և այլն : Նկարագ-
րուած են Հայոց Միացեալ ընկերու-
թեան վարժարանների նախկին տե-
սու Մկրտիչ Սարգեանի վերջին տա-
րիները : Հայոց արդի գրականութեան
վրայ գրուած ուսումնասիրութիւն մը,
մի քանի ծանօթ դրագէտների կեն-
դանագիրքերով զարգարուած և Հը-
պետ ստորագրութեամբ, լուրջ և հը-
մուտ գրչի մը արդիւնք է և չափ հե-
տաքրքրութեամբ կը կարդացուի :
Թերթի կողքին միջին երեսները բո-
նած է մանր տառերով ընդարձակ
յօդուած մը, « Մարդկութեան ամե-
նամեծ թշնամին », որ ցոյց կուտայ
ոգելից ըմպելիքների գործածութե-
նէն ծագող վտանգները : Այս թիւի
հետ զրկուած է նաև Ալֆիէրի « Բրու-
տոս Ա » ողբերգութեան հայերէն
թարգմանութիւնը :

« Գեղունի » թիւ թուի ճակատը
դրուած է բաղաձայն պատկեր մը որ
կը ներկայացունէ Դաւիթի Հայ կա-
նանց տարաճիչները Բաղաձայն պատ-
կերներով զարգարուած է այս թիւ
որոնցմէ յիշենք մի քանին : Վեհ.
Խորհման Հայրիկ, Բաժնի, Բաժնի
մայրը, Բաժնի տունը, Գործը ևն.,
Բաժնի սենեակը, Բաժնի կաթո-
ղիները եկեղեցիին մէջ Հ. Ղ. Ալիշանի
համար կատարուած հոգեհանգստի
միջոցին զիարարդին վրայ դրուած
պատկեր, Մկրտիչ Սարգեանի չիրմը
իր որբերով, Չլան երեկոյ (նկար
Վ. Մախոյեանի), Ք. Կարամուրզա-
նի խմբերգականներով, Չանչեանի մա-
հարձան, Հին զահաբերութեան պատ-
կեր, Անի քաղաքին վերաբերեալ
պատկերներ, հայ գրագէտներ (Շահ-
նազարեան վարդապետ, Գրիգոր Օս-
եան, Պերճ Պօռեան, Գարագաշեան,
Սուրբակեան և այլն) և այլն :

« Գեղունի » պատկերազարդ հայա-
թերթի բաժնեգիրքն է 1 ֆր. « Բա-
ղաձայն » բաժնորդներին համար. ոչ
բաժնորդներին համար 3 ֆր. : Հասցէ՝
Rédaction de la Revue « Pazmaveh »
St-Lazare
(Italie) VENISE

ԹԻՒՐԻԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սէլանիկի մէջ յուլիս 5ի երեկոյին
սաստիկ երկրաշարժ մ'եղաւ որ 10
երկվայրկեան տևեց : Մինարէներ
գազաթները խախտուեցան, մի քանի
տուններ փլան և ժողովուրդն ահու-
սարսափի մէջ ինկաւ : Յնցումները
կրկնուած են Սէլանիկի մէջ և շրջա-
կայ գիւղերը. բայց մարդի կորուստ
գրեթէ չէ եղած :

— Կ.պօլսի մէջ յունիս 29էն ի վեր
ժանտախտի ուժէն որ դէպք պատա-
հած չլինելով, այսօրէն սկսած մա-
քուր անցազրկ պիտի տրուի Կ.պօլսէն
մեկնող շոգենաներին : Միւս տէրու-
թիւններն ալ հետզհետէ կը վերցու-
նեն Կ.պօլսէն գնացողներին համար
դրուած քարանձիւները :

— Ռուսական դեսպանը ծանու-
ցագիր մը զրկելով Բ.Դրան, 932.000
օսմ. ոսկի պահանջեց որ Դուռը դեռ
կը պարտի վճարել ռուսներէ պա-
տերազմի միջոցին ֆրանսուս ռուսա-
հպատակներին բերեալ փոխարինութիւն,
և որ որոշուած պայմանագրով ցարդ-
ուշանալուն պատճառով տոկոսներն
ալ վրան բարդուած ու չստացած է :

— Լիւանանի նոր կառավարչի մը
ընտրութեան համար առաջիկայ ամիս
գումարուելիք դեսպանաժողովին մէջ
Փրանսական և անգլիական դեսպան-
ները պիտի առաջարկեն Լիւանանի
վարչական կազմակերպութեան կանո-
նադրը վերաքննութեան ենթարկելու :

— Թիւրքիաի և Մօնթենէկրօթի
սահմանադրութիւններն որոշելու առթիւ
վեհեր ժողովեցան : Մօնթենէկրօցիներ
(Գարատաղցի) արշաւեցին օսմանեան
հողը և պաշարեցին Բալաւ ամրոցը :
Կուրին մէջ երկու կողմէն երկերկու
հոգի սպաննուած են :

— Կարինի մէջ յունիս 23/6 յու-
լիսին հրգեհ պատահելով, 6 ժամ
տևեց, կառավարութեան երկարկանի
հոյակապ շէնքն ամբողջովին այրուեց
և 30ի չափ ալ խնամութեան զոհ դնա-
ցեւ են հրգեհին :

ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ

Մակեդոնիան եկած լուրերը կի-
մացունեն թէ Մանասըրի նահան-
գին մէջ մեծ ապստամբութիւն ծագած
է Թիւրք կառավարութեան դէմ : Ա-
պստամբներն որոնք Օսթրովիկերք-
ներին վրայ ամրացած էին, 1000ի
չափ կանոնաւոր զօրքերի և մի քանի
հարիւր պաշտպաններին դէմ դրին :
Թիւրքերը վերջապէս որոշեցին Մա-
կեդոնացիներին կիներն ու աղայներն
իրենց առջև չարել և բարբարոսական
մտածման արդիւնք եղող այդ պատ-
ուարի ետեւ զիրենք պաշտպանելով
յարձակեցան ապստամբներին վրայ
որոնք ստիպուեցան սաստիկ հրացա-
նաձգութիւն մը փոխանակել իրենց
հետ խեղճ կիներէն ու տղայներէն
չատեր մեռան և վերջապէս Թիւրք
զօրքերը յաղթող հանդիսացան, ջար-
դեցին կոտորեցին ամբողջ ժողովուր-
դը և անոնց բնակարաններն ալ կո-
ղպտելէ յետոյ կրակի տուին ... :

Ռուսական և ասորական դեսպաններն ասկէ առաջ ազգու ծանուցագրով մը պահանջած էին Բ. Գիւնէն որ Պէրլինի դաշնագրի 21րդ յօդուածով Մակեդոնիայի համար իր խոստացած բարենորոգումներ վերջապէս հաճի գործադրել այդ նահանգի մէջ։ Մեծ-Եպարքոս Սայիտ փաշան ահա ցոյց տուաւ թէ ինչ կը հասկնան թիւրքերը «բարենորոգումներ գործադրութիւն» ըսելով։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Իտալիայի Վիքթոր Էմանուէլ Թագաւորն որ Ռուսիայի ներքին ցարին այցելած է այժմ, 4 օր միայն կը մնայ Բէթլէհեմի մէջ։ 20ի չափ մարդ միայն կը տան իրեն հետ որոնց մէջ է և արտաքին գործերի նախարար Տ. Բրինչիչի։

Երբեք զաշնակցութեան վերանորոգումն անմիջապէս յետոյ, Իտալիայի Թագաւորին Բէթլէհեմի այցելութիւնը ցոյց կուտայ թէ ժամանակը մեղմացուցած և քաղցրացուցած է եւրոպական տէրութիւններու միջազգային յարաբերութիւնները, քանի որ Իտալիային երբեք զաշնակցութեան մասնակցութիւնն իրեն չարգիլելու Ռուսիային մօտենալու, ինչպէս որ ասկէ առաջ ալ Ֆրանսային մօտենալով բարեկամանալու արգելք չեղաւ։

Իտալիա որովհետեւ թիւրքերի հետ կարգադրելիք խնդիրներ ունի Ալբանիայի և Սփրիկեան-Տրիպոլի մէջ, հարկ կը տեսնէ այժմէն մօտենալու Ռուսիային որ արեւելեան գործերի կարգադրութեան մէջ ազգու ծայն մ'ունի։ Ռուսիայի մէջ Իտալիայի Թագաւորին չքեղ ընդունելութիւն և ոգևորութիւն ցոյցեր կը լինին։

Անգլիացիները կըսեն թէ Հարաւ-Արիւիկեան պատերազմի ամբողջ տևողութեան միջոցին Պէրլինը 75.000ի չափ մարդ զէնքի տակ ունեցած են, որոնցմէ 3.700ը սպաննուած են պատերազմին մէջ և 32.000ը գերի բռնուած. ասոնցմէ ալ 700ը սկսած են Այս թուանշաններ ծանուցուած են Կարմիր Խաչի վարչութեան կողմէն որ պաշտօն ստանձնած էր պատերազմի միջոցին Պէրլինի ունեցած կորուստները ցանկը շինելու։

Անգլիայի Էդուարդ Թագաւորն որ օրի ապաքինուելու վրայ է և Յոյս կայ որ Թագաւորութեան հանգէսը կը կատարուի օգոստ. 9ին։ Արդէն անկողնէն ելած և տեղափոխուած է Փօսթիս կղզին զբոսանալու մը վրայ։

Ապիսիւիայի Մէնէլիք կայսրը ապուհա (եպիսկոպոս) Մատթէոսի նախագահութեամբ պատուիրակութիւն մը մը զրկեց Ռուսիայի ցարին որ սիրալիր կերպով ընդունեց զայն իր Բէթլէհեմի պալատին մէջ։ Պատուիրակութիւնը վերադարձին Կ.պօլիս հանգիպելով Մէնէլիքէն ընծայեց պիտի բերէ սուլթան Համիտին և պիտի ներկայանայ նաև Յոյներու պատրիարքին։

Լորտ Սալզբորի իր հրաժարական տուաւ Անգլիայի նախարարապետութենէն և այդ պաշտօնի մէջ իրեն յաջորդեց իր քեռորդի Տ. Պալմուր որ արդէն պաշտօնապէս կուսակցութեան պետն էր Երեսփոխանական ժողովին մէջ։

Պէնտեր-Ապպասի (Պարսկաստան) մէջ երկրաշարժ եղբ է ամսիս 9ին և 10ին։ Գլխաւոր շէնքերը փլասուել են, տեղացի մը մեռեր է։ Կը կարծուի որ նոյն միջոցին Գէշանի կողմը աւելի սաստիկ եղած լինի. բայց հաստատ լուրեր չկան։

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

Ինչպէս ամեն լրագրիչներ, Արմէնիան և կընդունի ծանուցումներ հրատարակելու համար. անոնք որ պէտք կուենան Արմէնիայի միջոցով մէկի դիմում առնել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ են ընդունել իրենց ծանուցումներ, ըստ լրագրական սովորութեան։ Ծանուցումների գինըը նշանակուած են Արմէնիայի հալատը, տառի վրայ հաշուելով. 1 երկաթագրի (գլխագիր) համար 2 սանդիւն և 1 բոլորգրի համար 1 սանդիւն. 3 անգամ դրուելիք ծանուցումի գինն վրայ %ին 10 զեղչ կը լինի. 10 և աւելի անգամներ դրուելիք ծանուցումի գինն վրայ 0/0ին 30 զեղչ։ Սակարկութիւն չը դուռնուի։

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐԳԵՐ

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրքերը որոնց առիւն նշանակուած գիներին մէջ հաշուուած է նաև զրկեալ փոստի ծախքը։

Ծրարները ապահովագրուած (recommandé-registré) ստանալ ուղղորդելը պէտք է որ ամեն մէկ ծրարի (մինչև 2 քիլո) համար 25 սանթիմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն։

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու գտնուած գիրքերի մանրամասն ցուցակը հրատարակուած է Արմէնիայի 17րդ չրլանի 38, 39 և 40 թիւերին մէջ։

Այդ թիւերէն յատկապէս աւելի տպած լինելով, պատրաստ ենք ձրիապէս զրկել անոնց որոնք կը փափաքին մեր գրացուցակներ ունենալ, եթէ գոնէ 50 սանթիմ զրկելով գիրք ուղեն մեզնէ նախապէս. այդ ուղուած գրքի ծրարին մէջ գրուելով կը զըրկուին գրացուցակներն ալ։

Ամեն երկրի փոստերը, քանի՜ սանթիմի համար ալ լինի, մանաւանդ փոստ կուտան մեզ վճարուելու համար Մարսէլի մէջ։

Առանձին ամբերիկեան ԲԱՌԱՐԱՆ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ. Աշխատասիրեց Պետրոս Ռ. Թորոսեան. կը պարունակէ աւելի քան 25.000 բառեր։ Նիւեորք. էլիսա Խալաֆ և ընկ. 1899։

Կարելի է ստանալ Արմէնիայի խմբագրատունէն 8 ֆրանկով Մարսէլի մէջ. իսկ Մարսէլէն դուրս զըրկուելու համար, փոստի ծախքովը մէկտեղ կարժէ 8 ֆր. և 80 սանթիմ. փոստին արձանագրել տրուած (registered) զրկուելով 9 ֆրանկ։

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԻԻՐԱՄԵԱՅ (1794-1894) ՅՈՐԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւորութեան դարադարձին առթիւ 1894 թուականին հրատարակուած այս միաձալ գիրքով և լուսատիպ (phototypique) չքեղ պատկերի մեծութիւնն է 50x35 հարիւրորդամէթր և տպուած է 70x45 հարիւրորդամէթր քարտոնի (carton) վրայ այլ և այլ բնագրով։ Մէկտեղը դրուած է հայ լրագրութեան հիմնադրին, Տ. Յարութիւն Գէշի. Շմաւոնեանի, պատկերը և բոլորովը՝ 1894ին հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագրիչները, անոնց զրէթէ ամենքի խմբագրապետների պատկերներով։

Գինն է 4 ֆրանք, ճանապարհածախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարսկաստանի համար 2 ֆրանք և 50 սանթիմ։

Գալեմքեարեան Հ. Գ. — Պատմութիւն Հայ լրագրութեան ի սկզբանէ մինչև մեր ժամանակը. Հատոր Ա. 1794-1860, Մէկ լուսատիպ պատկերով։ Գինն է, ճանապարհածախքովը մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սանթիմ։

Վերոգրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛ գիրքը կարելի է ստանալ Արմէնիայի խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ զրկելով։

ԵՒՐՈՒՄԻ ԶԱՄԱՔԻՐ

Շէքսբիւրի ՀԱՄԼԷԴԵ որ արեւմտեան աշխարհաբար լեզուով հայերէնի թարգմանած է քաջ անգլիագէտ Տիար Գարեգին Յ. Փափագեան, կարելի է ստանալ նաև Արմէնիայի խմբագրատունէն։

Տպագրուած է վիեննայի Միլիթար-Ենց տպարանը, մաքուր թղթի վրայ և ունի մեծ ության գիրքով 183+ի Գ. Երես։

Գինն է 2 ֆրանք և 50 սանթիմ։

ԻՄ ԶԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՕԼՍՈՑ ԶԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱԻՆՈՒԱՅ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՄԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքաբարքով որչա՞փ չարքաների պատճառ գարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ։ Գին 1 ֆրանք։

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՌՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՌՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ ԳՐԱՅ ԴՅԱՆԱԿՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայերեն ստանալական ոտանաւորներէ մի քանիսն ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իր-

բեւ նմոյշներ զանազան քաղաքներէ մէջ և զանազան տպաւորութիւններէ տակ իւրերեքեք գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չի լինելով կորսուած են այժմ։ Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իրեն նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, չիր և ցան կը գտնուին Կ. Պօլիս աղապարուած անգլիայի երգարաններին մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւն վաղուց արդէն արգիւցուած է, և Ազիս և Արմէնիայ լրագրիչներին մէջ։ Նմոյշներէ մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ ալ տուած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներին տպաւորութիւններէ տակ ներշնչուելով գրուած են։ Գին 15 սանթիմ։

ՀՐԱՏԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՌՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերին վրայ մասնաւոր չքեղ կը լինի Պարսկաստանի Հայերէն համար որոնց կը զրկուի փակագծի մէջ նշանակուած գիներով։

Ա. ՀԱՅ ԴԻԻՏԱՐԱՆԻԶԻ ՄԸ (Սպասած)

Բ. ՀԱՅ ԳԻԻԿԱՑԻ

Գ. ՍԱԶՄՈՒ ԻՍՐԱԵԼԻ

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈԼԻՂԱՐՈՑ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈԼԻՂԱՐ ԱՊՏԱՍՐԱՊԵՏԱՅ (մպառած)

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԵՈՒԱԴԵՐԸ. — (Հայաստանցիների պանդխտութեան տխուր հետեւանքների օէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով) Գին (90 սանթիմ) 1 ֆրանք 20 սանթիմ.

Զ. ԳԱՄԱՆ ԲԱԹԻՊԱ — ԺՈՂՈՎԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՏԱՐԱՆ յետ այլոքեցեալ աւարտութեան (Սպասած)

Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԵՆՔԸ ՏԱՃԿԱԶԱՅԱՍՏԱՆԻՄ. (Սպասած)

Ը. ԹԻՐԻԳԻԱԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԳՐԱՅՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերէն և իրենց դարացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ։ Թիւրքահայաստանի մէջ բընակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչներէ թուին բաղդատական մէկ ցուցակայ կցուած է տետրակին վերջը)։ Գին 50 սանթիմ (35 սանթիմ)։

Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ» ԹՈՒՇԱՐԱՐ (Արմէնիայի տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին ապառած և միւլենոյն ժամանակ շատերի հետաքրքրութեան առարկա դարձած լինելով, այդ շրջանի էջ Մ. Խոթութեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են Յուլիանի մէջ որ ության գիրքով 124 երեսներէ կը բաշխանայ)։ (1 ֆրանք) 1 ֆր. 40 սանթիմ.

Ժ. ՎԵԺ (Պուլկարի մէջ Թիւրքերէ արած բարբարոսութիւններէն մի քանի պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ինչպիսիք ընդհանրի դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար)։ (15 սանթիմ) 20 սանթիմ.

ԺԱ. ԹՈՒՍԱ ԲՈՒՍԱՐԻՍ (Յունաստանի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի քանի պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յուններն ինչպիսի միջոցների դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար)։ (0,15 սանթիմ) 20 սանթիմ.

ՅՆՕՐԷՆ — ԻՄԱԳԻՆ

Մ. ՓՈՌՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՄԱՐՍԵԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի

Le Gérant: François CARRIERE

Marseille. — Imprimerie du Midi